

DEEL 2

TAXIMOTORTJES

de job

HET BAANBREKENDE
WERK VAN

taxivrouwen in Tanzania

Voor mijn Baanbrekersboek trok ik op met het Tanzaniaanse taximotorcollectiefje MJ Piki: vijf dappere vrouwen op motoren, voor wie de job als motortaxi een uitweg is uit de armoede. Het laat hen dromen van reizen, de wereld zien, vrijheid. En de Piki's inspireren op hun beurt weer andere Tanzaniaanse vrouwen om onafhankelijk te worden en hun dromen na te jagen.

TEKST EN FOTO'S: Trui Hanouille

Gaandeweg verandert het asfalt in een brede aardeweg met diepe putten die de auto's dwingen traag te rijden. De motortjes sjezen er slalomend omheen. De vijf taximotorvrouwen die normaal alleen om den brode rijden, zijn uitgelaten. We slaan af naar een vissersdorpje aan de rand van het Victoriameer. Zodra we stilstaan, beginnen de dorpsvrouwen met Jackline te babbelen, verbaasd, hartelijk, enthousiast. Het woord 'pikipiki', motor, valt meermaals. Bewonderend kijken ze ons aan. Verderop hangt een rij jongens op brommers, zogezegd ongeïnteresseerd maar stiekem loerend. Vast ook naar de 'mzungu', de witte, in ons gezelschap. Als we weer weggrijden begint het te druppelen. De lucht wordt steeds dreigender. Nog tien kilometer. We geven de ijzeren paarden de sporen. Geen drie minuten binnen na onze daguitstap,

Afrika is een grote afnemer van lichte Chinese en Indische motoren, zoals de populaire King Lion KL 150 cc met veel blingbling, en de duurdere TVS HLX 150 cc, een snelle stadsmotor.

barst de wolkbreuk los. In de garage van het taximotorcollectiefje, onder het golfplaten dak, kunnen we elkaar nauwelijks nog verstaan.

Motorrijden als job

Ik ben in Mwanza, de tweede grootste stad van Tanzania met 1,3 miljoen inwoners, waar het taximotorcollectiefje MJ Piki zijn uitvalsbasis heeft. Ik ben gekomen om vrouwen te interviewen voor mijn Baanbrekersboek: een chauffeur-gids in de wildparken, een pilote die met wetenschappers en parkwachters vliegt, en de vijf taximotorvrouwen van MJ Piki: Jackline, Catherine, Milembe, Anastazia en Mecktrida. Op de jongste na, de 26-jarige Catherine die nog bij haar moeder woont, zijn ze allemaal alleenstaande moeders. Jackline is de officieuze leidster van de groep. De naam MJ Piki staat voor 'Mwanamke Jasiri ya Pikipiki': dappere vrouwen op motoren. Dagelijks verlenen de vrouwen taxidiensten

en doen ze leveringen op hun 125cc-motoren. De luxe van rijden voor het plezier kennen ze niet, en kunnen ze bovendien niet betalen. Afgemeten aan de levensstandaard in het land, is benzine duur: 1,2 euro per liter. Ik heb dan ook hun tanks gevuld voor en na onze toeristische daguitstap. Maar gepassioneerde motorrijdsters zijn ze allemaal. En goede ook: gefocust, geen snelheidsduivels, behendig laverend in het stadsverkeer.

Hoe het begon

In 2014 reed Claire Elsdon, een Britse motorrijdster en effectenmakelaar, een jaar solo door Afrika en bleef plakken in Tanzania. Ze verloor haar hart niet enkel aan het land, maar ook aan Khalid Maagi, een lokale ngo-medewerker. Ondernemende Claire, die erg begaan was met het welzijn van vrouwen én van wanten wist in het opzetten van bedrijven, schoot in actie. Na de nodige strubbelingen om de gemeenschapsorganisatie

wettelijk rond te krijgen, zag MJ Piki uiteindelijk het licht in 2016, met een naam die de vrouwen zelf kozen: 'Dappere vrouwen op motoren', precies wat ze zijn. Claire lanceerde donorcampagnes in Europa en de VS om de trainingen, motoren, helmen, beschermende kleding en de gebouwen te bekostigen. Haar doel: laagopgeleide, alleenstaande moeders aan een inkomen helpen. De campagnes sloegen aan en lopen nog steeds, recent nog zag een reeks instructieve video's het licht waarin de Piki's uitleggen hoe taximotorrijden veiliger en beter kan. Twee vliegen in een klap: emanciperend, want het zijn vrouwen die de uitleg doen, en bevorderlijk voor de veiligheid.

Naast hun taxi-activiteiten geven de Piki's ook veiligheidsopleidingen in scholen. "Volgende week gaan we met zijn allen een hele dag naar een school", vertelt Catherine. "Omdat veel schoolkinderen taximotoren nemen, leggen we hen uit waar ze moeten op letten voor

de veiligheid. Bijvoorbeeld hoe ze moeten reageren als er te snel of te roekeloos gereden wordt."

Het collectief wordt nu door de vrouwen zelf gerund. Claire en Khalid, die inmiddels in Engeland wonen, zijn hun raadgevers en houden de vinger aan de pols.

Boda-boda

Motortjes en scooters die als taxi gebruikt worden, zijn in tal van landen te vinden, in Azië, in Zuid-Amerika en zelfs in Europa. In dit deel van Afrika werden ze oorspronkelijk gebruikt om mensen over het niemandsland tussen landsgrenzen te vervoeren. "Border, border!" riepen de chauffeurs dan. En zo werd 'boda-boda' de naam voor taximotoren en hun rijders. Op dit moment telt Tanzania meer dan een miljoen taximotorrijders, en dat aantal blijft stijgen net als in heel Centraal-Afrika. Dat geeft een idee van de grote vraag, zowel in steden als op het platteland, waar nauwelijks openbaar vervoer is.

Op dit moment telt Tanzania meer dan een miljoen taximotorrijders, en dat aantal blijft stijgen net als in heel Centraal-Afrika.

Jackline vertelt dat er in het hele land maar 18 taximotorvrouwen zijn. Nochtans rijden vrouwen in auto's, zie ik best veel vrouwelijke politieagenten en bewaaksters, en is op dit moment zelfs de president een vrouw. "Vrouwen denken eerst en vooral aan hun veiligheid", zegt ze. "Als motorrijder zijn we heel kwetsbaar, het risico op ongevallen is hoog. En het is geen respectabele job, zoals werken in een bedrijf, er wordt neergekeken op boda-boda's. En het wordt gezien als mannenwerk. Bovendien schommelen onze inkomsten nogal."

In een land waar slechts een derde van de bevolking tot 18 jaar schoolloopt, trekt deze job velen aan. Het verdient iets beter dan andere ongeschoolde arbeid, en je moet er enkel een rijbewijs voor halen – al zouden er heel wat zonder rondrijden – en een motor aanschaffen of leasen. Afrika is trouwens een zeer grote afnemer van lichte Chinese en Indische motoren, zoals de populaire King Lion KL 150 cc met veel blingbling, en de duurdere TVS HLX 150 cc, een snelle stadsmotor. In Kenia is er inmiddels de elektrische Roam met als slogan 'Africa's Future Is Electric', lokaal ontworpen en gebouwd, speciaal voor het vervoer van passagiers of goederen.

Uitweg uit de armoede

Bij MJ Piki gaan de inkomsten in een gemeenschappelijke pot die daarna wordt verdeeld. Na aftrek van onderhoud, benzine en andere kosten verdienen ze tussen de 70 en 90 euro per maand. Ter vergelijking: een huishoudhulp verdient zo'n 55 euro per maand, een beginnend leraar in een lagere school 170 euro. Voor landen met een 'laag-middeninkomen' zoals Tanzania, ligt de armoedegrens op 3,36 euro per dag (100 euro per maand).

Voor de Piki's die door geldgebrek of door vroege zwangerschappen hun studies moesten stopzetten, betekende dit een uitweg uit de schrijnendste armoede. Voor ze bij MJ Piki terechtkwamen, was Mecktrida

kleermaakster, werkte Anastazia als bouwvakker, bediende Catherine klanten in een apotheek, deed Milembe administratie in een bedrijf, maakte Jackline chapati's in een straatstalletje en hielp ze in de winkel van haar tante. Stuk voor stuk zeer laagbetaalde jobs.

Tanzania is niet een land dat spontaan in mijn hoofd opkomt als ik aan armoede denk. Zelfs na een maand in het land was het me nog niet gedaagd. Pas met de cijfers en door de gesprekken met Claire werd het glashelder. Geen wonder dat ze zo smulden van mijn verjaardagstaart van 15 euro ...

Voor de Piki's die door geldgebrek of door vroege zwangerschappen hun studies moesten stopzetten, betekent dit een uitweg uit de schrijnendste armoede.

Van school gestuurd

En dan is er het probleem van tienerzwangerschappen. Dat seksuele voorlichting niet aan bod komt in de meeste scholen, zal niet verbazen. Een mix van factoren leidt tot een zeer hoog aantal tienerzwangerschappen, bij de hoogste ter wereld: onwetendheid, geen toegang tot anticonceptie, geldgebrek – waardoor meisjes soms alleen aan schooluniformen, boeken of transport naar school kunnen komen in ruil voor seks met, jawel, boda-bodarijders. Maar ook: verkrachting door onder andere leraars, en daarbovenop het feit dat abortus illegaal is. Maar het gaat nog verder.

Tot voor kort bepaalde een wet uit 1961 dat zwangere meisjes niet alleen van school gestuurd werden 'wegens verderfelijke invloed', maar ook niet mochten terugkomen na de bevalling. De vorige president deed daar nog een schep bovenop: schoolgaande meisjes moesten om de paar maanden een verplichte zwangerschapstest ondergaan. Voor zowel Jackline als Mecktrida betekende het einde opleiding, zonder pardon. Zoek het maar

uit, met een kind. Verschillende organisaties hebben gestreden om die wet ongedaan te maken, en ook de huidige president Samia Suluhu Hassan heeft daar haar schouders onder gezet, met gedeeltelijk succes: de wet is er nog, maar wordt bijna niet meer toegepast.

Liever geen man meer

Jackline werd met haar baby enkele jaren bij een tante geparkeerd. Het toonbeeld van rechtschapenheid, de oudste van zes die een voorbeeld had moeten zijn, kreeg de woede van haar ouders over zich heen. "Tot ik bij MJ Piki kwam, had ik oeverloze spijt", vertelt ze. "Mijn dromen lagen aan diggelen. Maar nu weet ik dat grote problemen niet het einde zijn van alles. Hoe harder het leven, hoe moediger en creatiever je wordt. Nu sta ik waar ik sta omdat dat gebeurd is, zelfs met die afgebroken studies. Ik ben financieel onafhankelijk, ik zorg voor mijn dochter en mijn ouders. Ik ben wel getraumatiseerd door die ervaring, dat moet ik toegeven,

en bang van seks." Anastazia kreeg met andere drama's te maken. Niet alleen stierven vijf van haar negen zussen en broers, maar ook haar eerste man, en omdat ze geen kinderen gebaard had, werd ze het schoonouderlijk huis uitgezet. Met een nieuwe man kreeg ze twee kinderen, maar de kerel ging ervandoor. Zeven jaar later had ze opnieuw een man en een kind, en weer ging het mis: de man raakte tot aan de nek verlamd door een motorongeval. Nog een alleenstaande moeder die amper wist van welk hout pijlen maken. Bij Mecktrida was het resultaat gelijkaardig: twee kinderen, een jongen die nu 18 jaar is en die ze kreeg toen ze nog op school zat, en een meisje van 4 van een man die elders getrouwd is. Alleenstaande moeder. Milembe wil geen man meer. "Dan komen er ook geen kinderen", zegt ze. Na twee mislukte huwelijken en drie kinderen, nu 12, 8 en 5 jaar, houdt ze het voor bekeken. Catherine, de jongste, is de enige zonder kinderen en ze wil er ook geen. Voorlopig.

Tanzaniaanse cijfers

Ik moet toegeven, ik ben geschrokken van alle cijfers die ik vond. Dit is de achtergrond waartegen je het leven van de Piki's en alle Tanzanianen moet zien.

- **Tanzania telt 65 miljoen inwoners.** In 2023 leefde 75,2% onder de armoedegrens van € 3,36 per dag (€ 100 per maand) voor landen met een laag-middeninkomen. 43,5% van de bevolking, 26 miljoen mensen, leeft op of onder de extreme armoedegrens van € 1,99 per dag (€ 60 per maand). De officiële status van Tanzania ging in 2020 van laaginkomensland naar die van laag-middeninkomensland, maar het Bruto Binnenlands Product (gemiddelde inkomen per inwoner) is nog steeds bij de laagste van de 24 Afrikaanse landen in die categorie.
- **Tienerzwangerschappen:** 22% van alle meisjes is zwanger vóór 19 jaar. De cijfers van kindhuwelijken leunen daarbij aan: 32% of een op de drie is getrouwd op haar 18de, zo goed als altijd zonder inspraak, 6,4% al op 15 jaar. In Shinyanga, de armste regio van het land die ook het hardst getroffen is door klimaatverandering, is het percentage kindhuwelijken maar liefst 59%. (2022)
- **Een derde van alle meisjes krijgt met seksueel geweld te maken voor hun 18de.** (2022)
- **Onderwijs:** 87,20% van de bevolking voltooit de lagere school (tot 14 jaar); 36% voltooit het lager secundair (tot 18 jaar, in Tanzania 'Form 4'), 5,11% begint aan het hoger onderwijs vanaf 18 jaar. (2022) Er is schoolplicht tot 18 jaar en de staatsscholen zijn in principe gratis, maar de uitdagingen zijn gigantisch. Er is amper controle op schoolgaan. Meisjes worden vaak vroeg uitgehuwelijkt voor de bruidsschat. Zwangere meisjes worden niet langer van scholen verwijderd, maar terugkeren na de bevalling is moeilijk met een kind. De scholen liggen meestal ver van woonplaatsen en vervoer is kostelijk. Uniformen en boeken zijn niet gratis en ook dat kunnen arme families niet betalen. Bovendien is de kwaliteit van het onderwijs laag. Er zijn te weinig leraars en dus te veel leerlingen per klas.
- **Van de jaarlijkse overlijdens in 2019 ging het in 31,1% van de gevallen om verkeersongevallen, 18.054 mensen.** In de meeste gevallen gaat het om ongevallen met boda-boda's. 90% van alle voertuigen in Tanzania zijn motoren, het merendeel wordt als taxi gebruikt. (2019)

Cool en inspirerend

Tijdens mijn verblijf in Mwanza loop ik af en toe bij MJ Piki langs, aan een drukke boulevard langs het Victoriameer, het grootste meer van Afrika, dubbel zo groot als België. Hun vaste standplaats is een betonnen afdak met het logo duidelijk zichtbaar. Op een bankje wachten ze op klanten die langskomen of oproepen via Jacklines dispatch-gsm. Het geeft de Piki's een zeker aanzien. Alle andere taxirijders – allemaal mannen – staan naast elkaar aan bushaltes, aan markten, op drukke straathoeken. Achteraan op het terrein ligt de garage voor de motoren, inclusief een omkleed- en een waskamertje. De Piki's werken enkel tijdens de week, want ze hebben nog een heel huishouden te bestieren. Voor de veiligheid rijden ze alleen overdag, en nooit

verder dan een tiental kilometers in en rond de stad. Onze daguitstap van 100 km was voor hen een primeur.

Soms bestel ik een taxirit. Goed voor hun inkomsten en boeiend om te zien hoe mensen op de vrouwen reageren: altijd verrast, altijd gevolgd door kleine gesprekken. Met hun donkerblauw-en-oranje uniformen met logo, witte helmen en motorlaarzen, zijn ze ook een opvallende en stoere verschijning onder de boda-boda-rijders, die meestal geen helm dragen, laat staan dat ze er een bij zich hebben voor passagiers. “Die uniformen maken het echt af”, zegt Jackline. “Het geeft ons cachet. Mensen vinden dat we er fantastisch uitzien. Dagelijks ontmoeten we vrouwen die ons erg cool en inspirerend vinden. Wij zijn hun rolmodellen, zeggen ze. Daarnet

ook, in dat vissersdorp. De vrouwen vroegen me het hemd van het lijf: waar we vandaan kwamen, wat we precies doen, hoe dat werkt, hoe ze bij MJ Piki kunnen komen.”

Voorbeeldige chauffeurs

Of ze ook veel tegenkanting krijgen, wil ik graag weten. Jackline denkt na. Beledigingen en hoongelach krijgen ze soms wel, vertelt ze. Genre ‘je hoort voor je man en kinderen te zorgen!’ ‘Er reed eens een stel boda-boda’s toeterend om ons heen, heel irritant. Een andere keer werd een klant van me afgepikt. ‘Waarom rijd je met die vrouw? Ze zal je laten vallen! Kom bij mij, dan ben je tenminste veilig!’ Maar dat zijn uitzonderingen, gelukkig. Veel vaker krijgen we complimenten. Collega’s

zeggen dat we voorbeeldige rijders zijn, dat we hen inspireren. Een vroeg of ik zijn vrouw wilde overhalen om ook te beginnen rijden. En ik viel eens zonder benzine. Geen kwartier later kreeg ik een paar liter, gratis. Klanten zien soms pas als ik stop dat ik een vrouw ben, en aarzelen dan: ‘Kan je mij wel houden?’ En na de rit vragen ze mijn nummer. ‘Je rijdt als een man, zo goed!’ Dan ben ik erg trots en is mijn dag goed.”

In tegenstelling tot de taximotorrijdsters die ik vijf jaar geleden in Bangladesh interviewde, hebben de Piki’s omzeggens nooit last van handtastelijkheden van passagiers. Als die al eens een hand op een ongewenste plek leggen, krijgen ze meteen lik op stuk. Maar telefoonstalkers zijn legio. ‘Als we een klant afzetten, vragen ze ons nummer om ons nog eens te boeken’, zegt

Met hun donkerblauw-en-oranje uniformen met logo, witte helmen en motorlaarzen zijn ze een opvallende en stoere verschijning onder de boda-bodarijders.

Jackline. “En dan krijgen we berichtjes in de trant van: ‘Wanneer ben je vrij? Dan kunnen we uit eten.’ In eerste instantie reageer ik respectvol en zeg ik dat het nummer enkel voor business is en niets anders. Soms worden ze kwaad, soms laten ze het blauwblauw. Maar het gebeurt vaak, bij ieder van ons.

Vroeger werden vrouwen enkel gezien als baarmoeders en seksobjecten, en ook in scholen kregen we niet dezelfde kansen. Vroeger knielden wij voor mannen, maar die tijd is voorbij. De situatie is nu stukken beter. Als je wilt dat iets goed gedaan wordt, laat het over aan een vrouw! Zelfs motorrijden kunnen wij beter en veiliger”, zegt Jackline trots lachend.

Wilde dromen

Met Anastazia rijd ik een paar keer naar mijn guesthouse. Telkens vraagt ze me om zelf te rijden en gaat zij achterop. Wil ze van mij leren? Of gunt ze me de motorrit omdat ze weet dat ik zo graag rijd? Ze is de oudste van de Piki’s, 43 jaar, en heeft alleen haar lagere school afgemaakt. “Mijn ouders konden het niet betalen, ook voor mijn broers niet.” Ik vind haar erg intrigerend. Donkerder dan de anderen, meestal stil en ernstig, maar met een warme lach. Zelfs in haar lange, kleurige jurken met witte sneakers eronder, ziet ze er stoer uit. Van de vijf Piki’s is ze de enige die zich wat kritisch uitlaat. “Ik ben erg tevreden met het werk, ik doe het graag, maar we hebben niet genoeg ritten, onze inkomsten zijn te laag.” Zij is het ook die me telkens zegt dat ik langs moet komen. “Karibu sana”, erg welkom, voegt ze er dan aan toe.

Tal van vrouwen in mijn Baanbrekersproject dromen van reizen. De wereld zien, in het echt, niet alleen op een scherm, met de vrijheid die ik vertegenwoordig. Vrij zijn als vrouw, los van mannen en kinderen, van de oordelen en beperkingen van hun omgeving, met genoeg tijd en centen, en met een paspoort dat zoiets toelaat. “Ik wil de beroemdste motorrijder van heel het land worden”, zegt Jackline met veel vuur, “en een gigantische motor hebben, van een Europees merk, zodat overal waar ik rijd mensen zeggen: ‘Kijk, dat was Jacky die net voorbijkwam!’ En dan kom jij met je motor en rijden we samen.” Milembe wil eerst en vooral een eigen huis. De grond heeft ze al kunnen kopen. En net als Jackline wil ze dat MJ Piki veel groter wordt. “We zouden vestigingen moeten hebben in alle steden in Tanzania: Dodoma, Arusha, Dar es Salaam en andere.” Jackline

vult aan: “Veel meer vrouwen zouden hun eigen centen moeten verdienen, niet per se als boda-boda’s, maar geïnspireerd door ons. Vrouwen die hun eigen bedrijven runnen. Die dingen doen die hen passioneren. En zo op hun beurt weer anderen inspireren.”

Milembe draait zich lachend om naar de anderen. “Maar het allermooiste zou zijn om met MJ Piki heel Tanzania rond te rijden.” Haar ogen sprankelen, ze ziet het al voor zich. “En dan ver, ver, ver weg, heel Afrika door! Op mijn motor voel ik me intens gelukkig, en het is ook zo ongelooflijk cool. We ontmoeten zoveel mensen, hebben zoveel boeiende gesprekken. Stel je dat voor op zo’n reis!”